

اجتهاد

نومرو : ۹۷

۱۳ مارت ۱۳۳۰

اداره خانه

آبونه

ایستانبول . جفال اوغلنده

حریت فکریه یه خادم

پنجشنبه کونلری چیقار اجتماعی، ادبی مجموعه

دائرة اجتهدده

" Idjtihad " Constantinople

سنه لك آلتی آیلق

نورکیا ایچین : ۵ غروش ۳۰ غروش

ممالک اجنبیه ایچینه : ۱ فرانق ۸ فرانق

نسخه سی ۵۰ باره

مدیر مرخص : الرهای صفا

دوردنجی سنه

مصاحبه اجتهاد

هانکیسنه حکم ایتملی ؟

بو بر منطق خطاسیمی ..؟ بر حالت روحیه اقتضاسیمی ..؟

حرکت ایده بیلیرمیسکز ؟ [دیمش . قلرجیمن ، کال صمیمیت وصدق ایله : [اوت ! .] دیمش .] او حالده سنک صاغ یا تاغکه بر طوقات ووران اولورسه نه یاپارسک ..؟ [سوائله واعظ : [صول یا تاغی جویریرم !] دیه جواب ویرمش ؛ فقط دوستی : [یا صول طرفکده بر طوقات وورورسه ؟!] ده نیجه ، پاپس ، فنا حالده هیجانه طوتوله رق ، یومروغنی کوسترمش و : I wili give him a Hell !! [اوکا ، او یله بر جهنم ویریرم که ! ...] ، یعنی او متجاسری جهنمک اسفل سافلینه کوندیریرم ! دیمش . دیمک که مسئله یی کندی مذهب و مشرنجه حل ایتمش . عبدالله جودت بکک مقاله سنی او قویونجه - بواسکی دوستی - طانیه میه جق بر حاله دوچار اولان سلیم ساکت بک ، مکتوبنده ، دوقوره :

[بن سنک مقاله کی او قورکن بر میسیونر موعظه سی دیکلیورم ظن ایتدم !] دیبور . ظن ایدرم که یا گیلور . چونکه دوقور جودت بک ، یوقاریده متقبه سنی ذکر ایتدیکم آمریقالی قلرجیمن قدر او دستوره رعایتکار طاوانمق ایسته میور . (بر طوقات وورانه بن ایکی دانه عشق ایدرم) دیبور . دیمک که دوقورده میسیونر لکه بکزر بر فکر وحس یوق ! ... اوندن صوکره سلیم ساکت بک بوکون بر میسیونرک حقیله هانکی پرنسیپلره توفیق حرکتله نشر مدنیته چالیشدیغندن خبردار دکل ؛ بناء علیه بو نقطه ده دخی یا گیلور . میسیونر لک الله تودیع ایدیلن ومستملکاته

شو حکایه یی ، - بر مناسبتله - محترم دوستم پروفیسور براوون ، بکا براقشام قهقهه ایله کوله رک نقل ایتشدی . او مناسبتده (شیمه محبت) دیدیکمز بحثه تعلق ایدن مسئله اساسیه ایدی : سلیم ساکت بکک دوقور جودت بکه کوندردیکی مکتوب طولانیسیله خاطر مه کلدی : غایت خلوق و خالص و یک دیندار بر آمریقایی (قلرجیمن Clergeman) یعنی پاپس ، بر کون اثنای وعظ ونصیحتده ، خرستیانلغک ، او مشهور دستور اخلاقیسنی [*] ذکر ایتمش واوزون اوزادییه تفسیر ایلدکن صوکره ، [دشمنلری عفو ایتک . کین طوتامق ، کملکه اییلکله مقابله ایتک ، شیمه انسانیتک اک علوی بر جلوه سیدر . خرستیانلق اخلاقده ، اک بویوک و برنجی پرهنسلیپ ، ایشته بودر ! ...] دیمش . وعظدن صوکره دوستلرندن بریسی واعظه صورمش ؛ [سز بو وصیت ایتدیکمز پرهنسلیپه ، هر زمان توفیق

[*] بودستور اخلاق اساساً (boudda بوددا) نکدر . خرستیانلق اونی عینله تلقی وتصویب ایتشدر ؛ یاخود بالذات خرستیانلق روحی دخی اونی عیناً دوشوغشدر . شوراسی محققدرکه او دستور اخلاق خرستیانلغک ظهورندن جوق اول معلوم ایدی .

سز کدر . لکن اصولی دائرہ سندہ طرفینہ عادلانہ بر حکم تبلیغ ایدہ بیلیمک ایچون صلاحیت کافیہ بی حاز اولسہ کر کدر . هله بر مسلاک صاحبنہ قناعتکزی سویله یک !.. [او دعوانک ایکی طوربه دوسیه سی وار ؛ اونلری تتبع ایتمدیکه اولماز ؛ چونکه دعوايه شکلی ویرن وحقه مابه الاستناد و مدار ثبوت اولان بالجله واثاق او دوسیه ده در . اونلردن غافل اولدیکه حکمکزدہ نصل حقه اصابت ایدہ بیلیرسکز ؟!] جواجی آلیرسکز ، ظن ایدرم ، بوراده ده بویله در .

بر کره بنم کوروشم طوغرو ایسه ، بوتون شو (مشهور بحث) ده صریح و غلیظ بعض منطق خطاری وار که تصفیة موضوع ایچون اولا او خطالردن کندمزنی قورتارملی ز . بز ، ملکانه بر فضیلت توصیه ایتیمورز .

غوغای سخندر بو ، فضیلتده نه من وار ؟..

فضل اهلی بزم باشمن اوسئنده بر ایلر !..

اوت توصیه ایتیمورز . ایتسه که ده کیمسه اینانمازدی ؛ چونکه حق بحثده بز یابانچی و قدیم بر دشمنک دکل ، اک عزیز دوستلرمزک ذره قدر خاطرینه ، دوستلغنه رعایت ایتمه مشلردنر . وایدلاماسنه اعتقاد ایدنلردنر . فقط آکلاشلم . سزک جانکزه ، عرضکزه ، مالکزه ، ملککزه قصد ایدنلره صارماش طولاش اولک دیمورز . سزه طوقات وورانه (ایواله !) ده یکز ، الکزی اوپوب باشکزه قویوکز دیمورز . [بویله ده یوب دیمه منک هیچ حکمی یوقدر . ایش لافده دکل ، تلاشده دکل ؛ غیرتده ، قوتده ، صاواشده در .] دیورز .

حقمزده واردن ظن ایدرم . بر تحلیل ایدیم ؛ باق نصا ، مسئله ، ماهیت ذاتیه سیله میدانہ چیقار : سکا طوقات ووراجق اولان بردشمن ، سنی آز چوق بیلیر ، طانیر وکیم اولدوغکی اوکره نیر ؛ اوندن صوکره کوزونه کسدریر ، بر طوقات وورور . سن ضعیف ایسه که ، اودستور ملکانه نک ویاخود اوتہ کی دستور غیظک هیچ فعلاً حکمی اوله ماز . ایستر اوتہ کی یاناغکی چویر ؛

سوق اولونان عساکره رسماً توزیع ایدیلن انجیل شریف نسخه لری صورت مخدوصه ده طبع اولونمش وانکلتره بحریه نظارتنک امریله معهود آیت و اوکا آز چوق بکزر اولانلری ، کتاب مقدسدن بالاتزام ملی (!؟) ایدلمشدر . [سکا بر طوقات وورور لسه اوتہ کی یاناغی ده چویر] کچی وصایا ، دنیانک یدی اقلیم ، درت کوشه سنه یاییلو بده نشر مدنیه غیرت ایدن میسیونر لر لک انده کی کتابده یوقدر . بونی بن سویله . میورم حکیم حریت پرور و فیلسوف خلوق سپنسر سویلیور ؛ و بوریا کارلنی تحقیر و تزییف صدندده سویلیور . اینانیمان اولورسه اوسوزلری حرفاً بو ستونلره نقل ایدہ بیلرم . فقط اوندن اول شونی عرض ایدیم که بن بو کونکی میسیونر روحی - حریت فکریه سی ، قباحث ذاتیه سی اولوق اوزره مسلم بولنان - دوقتور عبدالله جودتده دکل ، محترم سلیم ساکت بکده کورویورم و بولویورم . او ، بورو حک نه اولدوغکی بیلیمور . سببی ده وار ؛ چونکه اولجده بر مقاله مده عرض ایتمش اولدیغم کی بوکی مسئله لردن بحث ایدرکن ، سویلنان سوزلرک قیمتلیسی ، هرکسک کندی ظنی ، کندی غیظی ، فکر وحسنی ترجمه ایدن ملاحظات دکلدر . مدنی مملکتلرده بوکی مسائل مهمه نک جمله سنک بر (دوسیه dossier) سی واردر که او مسئله نک مهد نشأتنه علائق وروابطنه ، ماهیتنه و تاریخ تکاملنه عاڈ بالجله معلومات متسقہ بی جامع بر (علم) در . اونی اھمال ایتمه ملی . چونکه مطلوب اولان ، کیفی فکرلر ، شخصی حسلر دکلدر . او معلومات تاریخیه و عمومیہ در .

براسکی دعوا ایله علاقہ دار ایکی مخاصم کورسه کز ، سزہ ، کوپرو اوزرنده کیدر آیاق ، اونلردن بریسی ، درت کله ایله دعواسنی اکلاسه ، سز علی العجله اومسلله حقنده بر فکر و حسن پیدا ایدہ بیلیرسکز . واقعا فکرکز بولانیق اولور ؛ فقط حسکزک لسانی صریحدر . یا اونی حقی کورور طرفدار چیقارسکز ، یا خود ، باشکزی صالار علیہ دار کورونورسکز . بو فکر و حسن هپ

حقیقیسنی بیلیمورمش کی طاور اتمق واوکا کورہ ترتیب
ملاحظات ایتک غیر تیدر .. بز (یل دکر منی !) دیورز .
[صونی نہ رەدن کلیور ؟] دیہ سورولویور وصویہ دائر
تقیدات واعتراضات سردایدیلیور . بو ، طوغرو دکلدر .
فقط بوکا بالخاصہ منطق خطاسی می سیدر ؟ .. بن ظن
ایتمورم ؛ چونکہ عبداللہ جودت بک ، بویلہ برخطایہ
میدان ویرمیہ جت برووضوح ، حتی بر بلاغتہ فکری
تعین ایتشدرد . ظن ایدرم کہ بونک سبب حقیقیسنی
برحالت روحیہ دہ ارار سق بولورز . معلومدر کہ اعتراضات ،
برخیی ہیجانلی سوزلر الہام ایدہ بیلہ جک بر منبع قوتدر .
ہیجانلی سوزلر دائما قیمتلی اولماسہ دہ اکثر یاشکلا کوزل
وہلہ جانلی در . انسان ، اوصرہ دہ برچوق حسیات
حمیتوروانہ بیان ایدہ بیلیر ودیکلہ تیر .

شیمدی بو طاشقینلغہ بردنبرہ صوغوق صودو کہ جک
ہر نہ درلو ملاحظہ اولورسہ اولسون ، نہ قدر حقی
وطوغرو اولورسہ اولسون خوشہ کیتمز . ہیجانلی
دو کم وبارلاق بارلاق سوزلر سویلک ایچون ، برسوہ
تفہمہ ، یاخود اساسسز بروقعہ نک عبارہ روایتہ استناد
ایدن برآدمہ ، صوغوق قانلیلقہ : [افندم ! نافلہ یورو-
لویورسک ! .. سیگیرلنہ ، اولیہ برشی اولمامش ؛ مدار
استناد عدایتدیکک وقعہ نک اصلی فصلی یوق ! ..] دہ نیلسہ ،
حسیاتی ، طاشقینلغی بوشالتمہ من اوزات ، فنا اولور .
عادتا ، آلتندن صندالیہ سی چکیلوبدہ صرت اوستی دوشن
برکیمسہ قدر راحتسز اولور .

ظن ایدیورم کہ بزم شو سوروکلہ دیکمز بختدہ دہ
ماہیت مسئلہ دن زیادہ مناقشہ بی ادارہ ایدن قوت محرکہ ،
طبقی بویلہ برحالت روحیہ در . حتمی سوزلر سویلک
ایچون مسئلہ نہ قدر مساعد ! .. دکلہ ؟ .. غیظ ، غرور
اظہار ایتک صوکرہ مفاخردن بحث ایدہ بیلیمک ، انتقام
الہام ایتک ، بوتون بر آتشکدہ حسیاتک آلہ ولندیرلنسہ
الویریشلی بروسیلہ ! .. شعرا ایچون دہ انی بر موضوع ! .. ہم
انسان بودرلو افکار و حسیاتی کنندی شخصی نامنہ ودیکر بر

ایستر چویرمہ ؛ بردہا وورور . سن یا ناغکی چویرمہ دن ،
سن الیک قالدیرمہ دن بریومروق دہ قفا کہ اینر . بر تہ دہ
جان نوویگہ وورور ، یرہ سرر ؛ صوکرہ دہ پوستکی کونشہ
گور ! بوفلا کتہ اوایی دوستور متناقضک ہیچ بری دہ
چارہ سازومددرس اولہ ماز . مسئلہ ضعیف دوشمہ مکدہ در .
شیمہ محبت ایلہ متخلق اولسہ کدہ طایاغی یرسک ،
شیمہ محبتلہ متحلی اولسہ کدہ ینہ یرسک ؛ بلکہ عشق ایلہ
شوق ایلہ یرسک ؛ فقط ہر حالہ طایاغی یرسک .

ایشتہ ذات مسئلہ بودر ؛ وبونی دو قتور ، صراحتہ
مکتوبلرندہ سویلش و بویلہ اولدوغی کوسترمکلہ ، ماہیتی
حقیلہ اکلامش اولدینغی اثبات ایتشدرد .

کیفیت ، بویلہ بر سبب ضعف ایلہ صیقی صیقی بہ علاقہ دار
اولونجہ ، آرتق ، [دشمنلریکزی سویکز ، اونلرسزی
محو ایتک کلدکری حالہ قبولر کزی آچیکز ، اللریکزی
قاووشدورک ، طوروک ! .. سزی ایستدکری کی کسوب
باجا غکزدن کمانچہ ، قور صا غکزدن دہ غایدا یاپسینلر !]
دینمز . اولیہ دہ ین دخی اولمادی ! .. بز مغلوب دوشورہ دن
سبب [اجنبی ملتارہ لزومی قدر دشمنی اولماییشمز دکل ،
کندی کندیمزہ دوست اولماییشمز در !] دہ ین عبداللہ
جودت بک ، حقیقتاً اک طوغرو دستوری ویرمش
اولدی . بونی شیمہ خصومت طرفدارلرینک لسانیلہ دہ
سویلیہ بیلیردی و [بربریکزہ قارشی کوستر دیککز شیمہ
خصومت سزک باشلیجہ سبب فلا کتکزدر . شیمہ
خصومت باق برملتی نہ یاپار ! .. تاریختدہ دہ نیجہ نیجہ ملتاری
مضمحل ایدن ایشتہ بوشیمہ خصومتدر . بونک موجب
اولدینی تفرقہ خارجی دشمنلری دعوتہ وسیلہ (؟ !)
اولشدرد . وسیلہ سبب دکلدر . اصل سبب شیمہ خصو-
متدر . بوملمون دیرلکسز لکدر [دہ یہ بیلیردی . ومدافعہ
ایتدیکی دستوری ہیچ بر اقامش اولوردی .

ذات مسئلہ بو اولدینی حالہ اونی قالدیروب موضعنی
دہ کیشدیرمک ، منطقہ دہ مشہور بر نوع سفسطہ در .
(Ignoratio elenchi) یعنی ذات مسئلہ نک موضع

نده تپسی شکنده در !.. نه اوکوز اوستنده در ، نده قلوبغه صیرتنده در. مسئله حل اولومش بیتمشدر. بحثه حاجت قالمشدر !] دیمزی ؟..

بم نظر مده شود عوانك بوندن فرقی یوقدر؛ طانیدیغ بر چوق فیلسوفر ایچنده وبلکه دنیا ده اصل بومسئله لری هر برت سپنسر دن ایی تدقیق ایدن اولما مشدر، اونك قدر نفوذ نظر له حکم ایلیان یوقدر. بوسفرده باشقه بر اثرندن ترجمه ایدرهك بعض ملاحظات عرض ایده جكم. کوروله جکدر که مسئله اطرافیه وحقيله تتبع ایدلمش و صحیحاً احسن تقویم اوزره حل اولومش واك معقول بردستوره ربط ایدلمشدر .

(هر برت سپنسر) ، (علوم اجتماعیه مدخل) [*]
اولمق اوزره یازمش بولوندوغی اوقیمتدار اثرنده تربیه حیثه ، دینه ، سیاسته و حیات اجتماعییه تعلق اولان هر درلو کیفیته دائر ، انسانلرك اوتدنبیری متمسك بولو- ندقاری باطل اعتقاداتی موضوع بحث ایدیور و نامعدود مثاللر کتیریور ؛ هم هر برینه اوزون بر باب تخصیص اتمش و موضوعات مذکورده ای او با برده آی ی آیزی مناقشه ایلشدر. او کتابی تکرار اوقود قجه، بزم ملکتمزده بوکون حکمفرما اولان یا کلس فکر لرك، مضر و مضل حسلرك ، - تعیر ممکن ایسه! - اك کوزل و پوروزسز نمونه لری ده ایی کورویورم. هم اوقدر چوق تنوعاتنه تصادف ایدیورم که هنوز بزده عینی افکار و حسیاتك - بالطبع - اوقدر یارلاق وحقه مقرون کورونه جك درجه ده جاذبه دار بر چهره ایله تعیین ایده مه مش اولمسی عادتاً بر نعت عظمی کبی تلقی ایدیورم .

هله (تربیه متعلق عقائد ضاله) نامیله شایان دقت اولان باب، بالخاصه، بزم منور صنفمز ایچون بر مکمل (فصل الخطاب) در. زیرا موضوعی ، تمامیله و عینیله بزم پهوده یره مناقشه ایتمکده اولدوغمز شو مسئله در. سپنسر

(*) هر مدنی لسانه ترجمه ایدلمش اولان بو کتابك فرانسیزجه اسمی Introduction à la science sociale در .

شخص معین علیه توجیه ایده مز ، یالکمز مدنی تسزك دكل ، قانوناً بیله مستلزم مجازات بر حرکت اوله بیلیر . فقط بر ملت نامنه و دیگر ملت علیه سویلر سه او سوزلر ، حیثیور و رانه بر شکل آله بیلیر و قائلی ، خلق نظرنده پارلاق کوستره بیلیر. حالبوکه حیث حقیقه - هیچ اولماز سه بنجه - بو دکلدر ؛ و بوزم ایچون پك مضر بر طور در. بوتون بو ملاحظه لردن صرف نظر ، مسئله چوقدن حل اولومش بیتمش در. اولجه سویلدم ؛ خوشه کیتمه بیله ینه سویلرم: بزلر ، بوتون غفلتده ، ملت طاقیه له اویقوده بولونویور کون بویوك ملت ، عینی سبیلره وقوعه کلن محاربه لردن صوکره ، عینی حس غیظك زبونی اولمشلر و اندیشه آتی ایله، غیرت رقابت ایله بو مسئله لری عینی شکل اوزره اورطیه قویمشلر و ینه عینی صورتله بیان افکار و افشای حسیات ایتمشلر . در حال ، او مدنی ملتارك علماسی، فیلسوفرلی، سیاسیونی، سوسیولو غلری، مسئله یی تعمیق ایلشلر ؛ و بر نقطه سنی مهم بر اقامشلر . نهایت، انسانیتك، هر درلو فلا کتله، آلچقلقلره درغماً - أخلاقاً تکامل ایتدیکنی و بر هدفه نظر له ایلیله مکده بولندیغی کوستر مشلر ؛ هدفی ده تعیین ایلشلر. مع مافیه بو هدفه وار نیجه قدر و بالخاصه وار مق ایچون محافظه حیات لازم اولدوغی، شبهه سز بر حقیقت بولوندوغندن، شمدیکی حال ایله (ایده آل) آره سنده کی مسافه یی اولچه بیله جك و هر درلو احوال و ظرو فیه قابل تطبیق اوله بیله جك بر (دستور العمل) ده بولمشلر . نته کیم بوندن اولکی مقاله مده بوکا اشارت ایتمشدم. فقط بو کتابلری اوقومه لی!.. بن بونلری ترجمه ایدوده بو ایکی صحیفه یه صیقیشدره مام. اوقومه لی ، هم اوقوماد قجه بحث ایتمه لك ده ایی اولور. بوکون : [کره ارض چادر شکنده می در ؛ یوقسه بر بساط محدود میدر ؟. اوکوز اوستنده می طور ویور ؟... یوقسه قلوبغه اوستنده می ؟] دیه سقولا ستیق بر مسئله وضع اولونسه ویتمز توکنمز مناقشاته کیریشلسه !.. بوکا براز تربیه لی و اوقومش آدم، نه دیر ؟..] نه چادر شکنده در ؛

بر بریه تماماً ضد ایکی سلسله و طائفه دستورلری شامل و جامعدر. بو ایکی مجله اخلاقیه نك هرايكسهنده بوكون ایمان ایدیلور و دستورلرینه مافوق الطبیعه بر حکم قدسی اسناد ایدیلور. بناءً علیه عینی زمانده احکامنه تابع بولوندوغزایکی دین وار! بریسی (دین کین La religion de la haine) دیکری (دین محبت La religion de l'amour) ...! (*)

عیناً نقل ایتدیکم شو سوزلر، اثبات ایدیورکه مشهور فیلسوف، بزم انجق بوکون وجودندن خبردار اوله بیلدیکمز مسئلهدن بحث ایدیور. بنم کتبخانه مده کی نسخه، الک یکی سی در. یعنی (۱۸۹۴) سنه میلادیه سنده (یکرمی برنجی طبعه) اوله رق چیقاریلان نسخه لر دندر. ایلک دفعه (۱۸۷۳) سنه سی تموزنده لوندرده باصیلیمشدی. دیمک که بزم (بطن منور)، هنوز کونش نوری کورمه دن بومسئله لر، فلسفی واجتماعی بر نقطه نظر دن تتبع ایدلمش، حل اولونمش و ترقیات فکریه (تقویم Annales) نده ضبطه کچمشد. بن تمی ایدیورم، حتی حدم اولیه رق رجا ایدیورم که، بویه بحثلره کیریشنلر، لطفاً مدنی ملتک شو کتابلری او قوسونلر، او وقت بحث ده نازکانه اولور. هرکس، حقیقتلر کشف ایدوبده اونو زورله باشقه لرینه قبول ایتدیرمکه قالقیشمز. اصل شیمه خصوصتک او غورسزلغنی بن بوراده کوروپورم؛ یوقسه عالم مدنیت بزم طور عمری تبسمله تلقی ایدیور. او قدر قورقیور. بوکا امینم. دوام ایدیورم:

اطبیعی در که بونک ایکسهنده دین ده نیلور و کین ده دین اولوق اوزره تلقی اولونوبور، دیمک ایسته میورم! بن بوراده کله لرله مشغول اولیورم. حقیقت حاله باقیورم. [الح الخ ... بوجهلای متعاقب سپنسر، انسانلرک هر زمان، دین محبتی مدح ولساناً تجیل ایتدکاری، فقط حقیقتده کین وانتقامی شریف و قدسی بروظیفه کی تلقی ایلدکاری ادعا ایدیور. باربارانه تجاوزلری ايله مستملکات خلقی اوزرینه یوروپوبده قولای قولای مظفریتلرله قهرمان اولو ویرن مفرزه قوماندانلرینک اجرا ایتدکاری قتل (*) دینم کیم در؛ سوزی، کوزل و مقفا اونقله برابر - اکلشیلورکه یکی بردستور فلسفی و اخلاقی دگلش ...!

شیمدیکي انسانیتک ایکی دین احکامنه توفیقاً یاشادیغی و بوسیدله (منافق) و (ریاکار) اولدوغنی سویلیور. بری (دین محبت)، دیکری (دین کین)! ایشته فیلسوفک بو خصوصده کی ملاحظاتی عیناً نقل ایدیورم:

— « تربیه یه متعلق عقائد ضاله » — (*)

[ایکی دینی اولدوغزای تحقیق و تسلیم ایتسیدک، افکارمن، بر جوق نقطه لرده. تور ایدردی. انسانیت قدیمه نك انجق بردینی واردی. پک اوزاق بر استقباله یاشایه جق اولان انسانیتک دخی دینی انجق بر اوله جقدر. بزم، تابع بولوندوغز شو ایکی دین، - از کافی اعتبار ايله - متناقض در، بزرگ شاهراه مدنیتک هنور یاری یولنه واصل اوله بیلیمشز، بودینلرک ایکسهنده ایمانه مجبور طو تولوبورز.

[بو ایکی دین. ضرورات و احتیاجات اجتماعه نك ایکی متقابل سلسله و قوعانه، ایکی ضد صفحه - نه تطابق ایدیور. بدایت جماعتده، بو ضروراتک برنجی سی متحکم ایدی. دیکری انک نهایت، معاملات ناسه حکم فرما اوله جقدر. بدایت انسانیت ايله غایه مدنیت آره - سنده - بوتون تکامل اجتماعی دوام ایتدیکي مدتیجه - بو ایکی متناقض دین میانه - سنده متوسط بر دستور العمل بوله رق اوکا توفیق معامله ایتک لابددر. زیرا، بر طرفدن - لازمدرکه جماعت، - کندی وجودی خارجی دشمنلره قارشی مدافعه و وقایه ایده بیلسین! دیکر طرفدن ینه لازمدرکه بر جمعیتک اجزاء فردیه - نی تشکیل ایدن و طنداشلر آره - سنده دیرلک ايله تعاون تأسس ایده بیلسین، که بوده انجق و افراد جماعت آره - سنده تقرر ایده جک اولان مناسبات حسنه نك تولید ایده جکی، یارانه جی امنیت (مقابله) ايله ممکن اوله بیلر بو شرطلرک ایکسهنده بر جماعتک حیاتی ایچون ایکی مهم و مبرم ضرورتدر. برنجیسی یرینه کتیرلرزه، جماعت ضایع اولور، بر یوزندن قائلار؛ و یا خود دیکر بر جماعت غالبه اونی فتح و تمثیل ایلر. ایکنجی شرط اعمال ایدیلرزه او جماعتده نه تقسیم اعمال اوله بیلر. نه خدمت متقابله اوله بیلر، نه ترقیات و تکملات صناعیه اوله بیلر. نه تزیاد نفوس اوله بیلر؛ الحاصل بر جماعتک یاشایه بیله جک قدر قوتی اولسنی بالخاصه ایجاب و تأمین ایدن ترقیاتک هیچ بریسی ممکن اوله ماز (**). بو ایکی متناقض شرطک متضمن اولدوغی ضرورات متناقضیه توافقی ایتک اوزره. ایکی متناقض (مجله احکام Code) تشکیل ایدرکه (*) Les préjugés de l'éducation که کتابک

سکرنجی بابی تشکیل ایدر.

(**) دو قوتور جودت بو مهمه یی آکلامش (و بزم فلاکتیز یا باغچیلره لز، می قدر دشمن اولمادیغز دن دکل کندیمزه لزومی قدر دوست اولمادیغز دندر) دیمشدی.

عاملری موضوع بحث ایدیور . خلقك بوباربارلقاری نه قدر تحسین ایتدیکنی اوزون اوزادییه اکلایور وانکلتزده برابر اولدوغی حالد همرلک تاریخ سیاست و فتوحاتندن مثاللر کتیریور . حتی مهم وثیقهلر ابراز ایدیور . صوکره سوزلرینه شویله دوام ایلور :

[خیلی تحف و موجب صراق برکیفتدر که بویله بربرینه طیان طبانه ضد ایکی دینی محافظه ایده یملک ایچون اولری . ایکی مختلف مذهبه سالک ایکی عرقدن استعاره ایتشز . دین محبتی یهودیلرک (عهدجید) ندن (*) تلقی ایتشز . دین کینمزک انجیللری ده اسکی یونان و رومانک داستانلری و تاریخ فتوحاتی اولشدر . کنجیلرک تربیه سنده دین محبی تلقین ایچون جزئی برزمانی حصر ایدیورز؛ دین کینی تعلیم ایچون ایسه پک بویوک بروقت صرف ایلورز . فضله اوله رق بوا حکام متناقضه بی بربریه اویشدور مقبوریتنی ده آجق کوسترمک ایچون ، بویکی اعتقاد عینی مکتبلرده عینی خواهلر طرفندن تلقین و تعلیم ایدیور] . الخ الخ ...

بوسوزلری او قویوبده سپنسر ، حالا صاغر و استانبولده درده بزم حالمزی تصویر ایدیور ظن ایدنلر معذوردرلر . زیرا ، بویله هر زمانه ، هر ملته یارایه جق نصیحتلری برر مجله فلسفیه شکلنده انسانیه هدیه ایتش اولان متفکرین ، صاغردرلر ، حتی لایموتدرلر . اونو تماملیدر که بوحکیم ، شواترلرینی (۱۸۷۰) محاربه مدهشه سنک عقینده یازمشدی و او فلاکتک اوروپا حیاته ، اخلاقه ، تجارتنه تأثیری پک بویوک اولمشدی ؛ و بناء علیه انگلیز افکار عمومیه سنی مدهش و سامانسوز براندیشهیه القایلشدی . ناپولیون ده نیلن فلاکت مدنییه باصدیروب بوغان انگلیز ملتی عواقب احتمالاتی درین درین دوشونمکده معذور ایدی . بزم صوکره محاربهلر یوزندن واقع اولان فلاکتمز ، اوروپاده قهوه کیفنه انجیر و قوری اوزوم فیثاته بیله بر تأثیر مخصوص اجرا ایده مدهشدر . یعنی دیمک ایسترم که :

(*) سپنسر (انجیل شریف) ی تمامیه موسوی کتابی عایددر . خرسیمانیلن ده موسویلکدن پک فرقلی کورمز . بوکا دائر اوزون تنقیداتی واردر . بوفلسوفک انکلتزده بیله فضله حریتپرور کورولش اولسنه اصل سبب ، بوکی احراوانه تنقیداتی در .

دنای مدنی نک آسایشنی اخلاص ایدن المان موفقیته عسکریمه سی درکه بومدهش مسائل ، ضروری اوله رق اورطیه آتش وانکلتزه دهاسی درکه اونی کال جدیتله تتبع ایدرک ، لازمکن دستور عملی بولش و ابراز ایلشدی . بزشمیدی ، آچیلش قبولری آچغه ، کندیلکمزدن حقیقتلر کشف ایتکه ، یکرمنجی عصرده بردور انتباه عامللری اولغه قالدشمازدن اول ، بویله اثرلری دقتله ، خلوص وهله سکونتله او قویوب متنبه اولملی یز ، بشیوز سنه اول اوروپاده دور انتباه آچانلرده اسکی یونانیلرک سرمایه فکر و مدنیتنی بواغورده صرف ایتدیوردی . بز معاصرینمزی طانیلم . بوقدری یتر ! ایسته دیکمزه اک قیصه یولدن نائل اولش اولورز .

بوغیرتمز جدی ایسه ، جدی حرکت ایدم ، وجدی قونوشم . نه ایچون بویله مناقشهلر آچورز ؟ کیملردن و یچون قورقویورز ؟ بزی مغلوب و پریشان ایتکه قانمایان و بوتون بوتون وجودمزی یز یوزندن قالدیرمغه چالیشان دشمنلردن دگلی ؟ .. او حالد اک اول کندی جهل و تصلفمزک ، کندی فضوللارمزک کندی فلاکتلر مزده نه درجه ذی مدخل بولوندوغی ، حتی نه بویوک برر عامل اولدوغی تحقیق ایدم ! سپنسر ، بونلری ائی تحقیق ایدیور وانکلیز ملتنک قصورلرینی بی محابا سویلیور . بن بز میکلیری سویله سهم ، اولجه الدیغم نزا کتسز مکتوب قولکسیوتی ، کیم بیلیر قاچ یوز مکتوب ایله ده تریین ایدردم ؟ ! ویا بانجیلره ذره قدر تأثیری اوله میان سهام خصومتی ، باشمه یاغدی یردم . حالبوکه حالا اعتقاد اودر وده کیشه مدهشدر : بز اک اول کندی قباحترمزی تعیین ایتلی یز . خارجه خصومت لازم ایسه ، کندی افراد جماعتمزک صیقی بر رابطه محبتله یکپاره بروجود اولملی لزومنی . برعمده اوله رق - قبول ایللی یز . صوکره لافی براقوب چالشملی یز ! پک حوق چالشملی یز ، و علی الخصوص حسیاتمزله اوینامه ملی یز ! کینمز دینمز اولسون دیورز . پکی ! .. بن یوکسک فلسفه مدن ، و مدنی اخلاقدن

(مه كيك كې) ايشليه جك اولان عملی دستوری، بو ملا حظا تندن استخراج ایدیور و مسئله یی هر کس ایچون حل ایدیور: المان ترقیات صناعیه و تکملات عسکریه سنک انکلیز افکار و وجدان ملیسنه القا ایتدیکی اندیشه لر الهامیه، بعض ایضاحات و یرییور. و: [ملتار آده سنده غوغای حیات دوام ایتدکجه، بو غوغاده تأمین موفقیته خادم اوله جق اخلاق و اوصافی هر کسک زیاده سیله تحسین ایتسی ضرر و یدر و پک طبیعی در. قومشو ملتار یزدن بری، [یعنی المانلر!] بوتون افراد ذکوری حرب ایچون تربیه ایدیور. حسیات اوراده او حاله کلش که اک زوزک بر سبيله طلبه بر برلرله دوللو ایدیور و یکدیگرینک صورتی قیلچله یاریور. بو یاره لرله افتخار ایدیور. هله قادینلر، چتله کبی یونتولش اولان بو چهره لر ی پک کوزل بولویورلر. [دیه رک بر خیلی ظریف و مستهزیه انه ایمالرله بر مقدمه ترتیب ایتدکدن صوکره، [مادام که رقبیلر من بو تربیه یی ترجیح ایدیورلر، و مادام که بو تربیه غوغای حیانه موفقیقی تأمین ایدیه بيله جک عوامله ندر. بزده ضروری اوله رق طور منی ده کیشدیر ملی بز. اوکا بکزر بر تربیه ایله مقابله یه حاضر لنلی بز. ا دیور. فقط بو تربیه نك حریت و سعادت ملییه، مدنیت حقیقیه، شکل حکومه، اخلاقه، نه بویوک بر ضربه اوله جغنی و ملته قاچه او طوره جغنی برر برر، تکر تکر آکلاتیور. بر فلا کتدر، فقط دها بویوک بر فلا کتک اوکی الملق یعنی بوسبوتون محو اولماق ایچون ضروری ولا بدر فلا کتدر. شودور مدنیت ایچون (عموم بلوا) در؛ دیور.

ظن ایدرم که بو ایضاحات ایله مسئله حل اولونمش اولویور. تأسف ایدرم که بوتون بوقوجه کتابلری ترجمه ایتکه و قم یوق! غزته ستونلرینه صیقیشدیر مغه ده امکان یوق! تمنی ایدرم؛ کنج لر من بو کتابلری ترجمه ایتسونلر. بولتیقه قومیسو نجلینی ایله کچین بر سوری غزته مخبرلرینک بوقادار اثرلرینی ترجمه ایتدیلر؛ اونلرک هپسی ده بر مقصد مخصوص ایله یازلش شیلر در. هپسینی یاقسه ق کار ایدردک، ضرر ایتزدک!

بو بویله!.. و طوغروسی ده بو!... فقط بو باشقه، بوتون ملل متمدنی تحقیر ایتک و بوتون دنیایی قیلچدن کچیر مک آرزوسنی مین اثرلر یازمق و بوسقط و آجینه جق

کچدم. لزومسنلغنی چوقدن ا کلا دم. بن ده هر کس کبی صاعقه کینه بر هدف ایستیورم! ابدی بر دشمن وارمش! دیورلر او نی آریورم! اوله، بکا او نی تعیین ایتلی. (فلان ملت ابدی دشمنمزد) دیورلر. اینانیورم. صوکره (خیر او دکل، شیمدی باشقه سی ابدی دشمنمزد اولدی) دهنیلور. اوکا دونویورم، بویکی دشمنک جاغزه، عربضمه، مالزه، حیثیمزه قارشى نه قدر آلچقجه معامله ده بولوندوغنی ینه غزته لردن اوکره نیورم. بولسه م دیشمله، طیرناغمله وجودینی پارچه پارچه پاره لیه جقم؛ او حاله کلیورم! برده باقیورم که اونکله قان قارداشی، جان جگر اولمشز؛ شیمدی ده بر باشقه ملته دشمن اولمق لازم کلیورمش!... رجا ایدرم، بونصل تحف کیندر، نه قایپاق و قلاش بر دیندر که بنی عادى بر اوپورتونیزمک مسخره سی ایدیور! عاداتا ارادتسز، حسسز بر (آو کوپکی) در که سینه ایندیور. (آپورت!) دیور؛ بوکا صالدریورم. کری چاغیریور، وینه (آپورت!) دیور؛ اوکا صالدریورم، و بیلیمیور؛ نه یاپدیغمی بیلیمیورم!... هم بو تخالف حسیات بر سینه ایچنده اولویور.

بن بودر که یه اینه م!... بن کینمی ده دینمی ده باشقه سنک امرندن دکل، کندی وجدانمک الهاماتندن الملق ایسترم. بن انسانم دوستمی ده بیلیم دشمنمی ده!..

اصل شیمه خصومت و شیمه محبت بحثنده لازم اولان عملی دستورلره کلنجه، سپنسرده اعلاسی واردر. و بویله بویوک فلا کت لری تعقیب ایدن اندیشه دورلرنده، حکومت مرکزیه نك - آقیری ویا کلش اولسه بيله! - کیدیشه آیاق اویدورمق لزومنی اسبابیله ایضاح ایدر بر طاقم شرحلره اودستورلر توشیح و توضیح ایدلمشدر. فلا کت دورلرنده افراد ملل، حریتلرینی، راحت و حضورلرینی برار و بعضاً برار چوق غائب ایدرلر. فقط بو ضایعات - نه قدر اولورسه اولسون - حیات ملیه نك ضیاعنه نسبتله اهمیتسزدر و هله ایلریده بر صلح دورنده قابل تلافی در. ایشه سپنسر، دین کین ایله دین محبت آده سنده

حالمزہ ، بوتون دنیائی کولدورمک ینہ باشقہ !....
ملکانہ وخیالپرورانہ بردستور اخلاقی طرفدارانی،
ہلہ بوسبوتون باشقہ !... اونی هیچ بریمزدن امید ایتمہ
ملی در . بزم کبی ، اون اوچ عصر دئیری ، سیاسی ،
مذہبی و عرقی دشمنقلارلہ ، کین و غیظ و حسد و شقاق
ایچندہ یاشامش ، بویومش ونہایت اسپانیادن ترکستان
چینیہ قدر واسع برسلطنتک پارچہ لائمانسنہ و اضمحلالنہ
سبب اولمش برکتلہ اجتماعیہ افرادی، حضرت عیسانک
دستور اخلاقیسنی اکلایہ ماز ، حس ایدہ مز ! بزده
ہتوز اودرجہ ملک خصلت بر آدم حیقہ ماز!... یالاندر!..
بم دعوام اودرکہ ، بوکین و غیظ ایچمزہ یاییلمہ سین؛
برمحصلہ تشکیل ایدہ جکسہ ایتسین، برقوت مدہشہ اولہ۔

جقسہ اولسون ، اونی خارجی دشمنلرہ - فقط ایجابی
تقدیرندہ ! - توجیہ ایدہلم . لیکن، شوقاقت حاملزده،
مدہش دشمنقلر جلب و دعوت ایلیمہ ! اوروپانک
سلاح علم و معرفتی ، اصولی بکنہلم ، آلہلم آتجق
اووقت کینمزی تشفیہ ایدہ بیلبرز . انتقامی آلہ بیلبرز.
بودہ لافلہ ، غرور ایلہ بیہودہ مباحات ایلہ خلاصہ
(بیزانتیزم) ایلہ اولماز دییورم ! چونکہ باشقہ لرینہ
عطف و اسناد ایلہ تحقیر ایتدیکمز (بیزانتیزم) ایشتہ
بودر . غالباً اونک نہ اولدوغنی بز بیلمیورز !..
بیلیم !.. بوحیت صایلسہ بیلہ بن بکنمیورم،
سومیورم . مزاجہ اویمیور !..

رضا نرفیو

- « گونہ » دن عیناً ترجمہ -

بالقجی *

قاباردی یوکسہ لوب سولر شاربل شاربل
اوطورمش ایشتہ برالقجی ، نظرہ ساز
اولوردی اولطہ یہ . اودمدہ کوکلنک
غنودہ ، آرمیدہ حسی بوس بوتون .
سوروب تجسس ایلدورکن . آنسرین
یارلادی موج صاعد ، اولدی سرفراز
رمدہ موجدن نمدہ برقادین .

قادین ترنم و تکلم ایلدی :

« بتیر مہانتیلہ ، خیلہ سیلہ سن
« نهدن جکر سک آہ یاوروی نهدن
« قادہ کی ججم موت ہائلہ
« صونک دیدہ اولطہ شاد و پرمصفا
« بالقجیز کہ سن اولدی آشنا
« همان اثر بولندیفک اوحال ایلہ
« ایدردک اکتساب عایت اودم

« قرلہ آفتاب داپسند ہم
« دکزده بولیوری ہب طراوتی ؟
« نفس آنجہ طالعہ لرلہ خوبتر
« دکلی اونلرک دونشدہ طلعتی ؟
« نمدہ ونزہ ماویلک ، درین
« سما هیچ ایتمیوری کوکلنک اثر ؟
« دزون ژالہ مؤبدہ سنک

« اوچہرہ ککدہ جذبہ یوقی قدرتی ؟
قاباردی یوکسہ لوب سولر شارل شارل
برہنہ پای ایصلانوب بالقجینک
جنانی براشتیاق بی امان
احاطہ ایتدی ، عین حال اولور ناصل
کلنجہ یاردن سلام عشق اثر .
قادین ترنم و تکلم ایلدی ؛
بالقجی آرتق اولدی بوس بوتون ہدر ...
قادین چکوب برآز ، برآزده کندیبی
اکیلدی ، کوزدن اولدی عاقبت نہان .

ویانہ - ۱۹۰۲

* بومنظومہ آلمان « علم محاسن . آستہ تیک » کتابلرندہ
جزالت و آہنک بیانہ برمشل بلیغ الملق اوزرہ ایراد اولور .

زعیم زادہ

مسی فرہمی